

عنوان مقاله:

تبیین جامعه شناختی شکل گیری دولت مطلقه مدرن در ایران

محل انتشار:

مجله مسائل اجتماعی ایران، دوره 1، شماره 7 (سال: 1389)

تعداد صفحات اصل مقاله: 34

نویسندگان:

تقی آزاد ارمکی - استاد جامعه‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه

فرهاد نصرتی نژاد - دکتری جامعه‌شناسی، مدرس مدعو دانشگاه

خلاصه مقاله:

چکیده این پژوهش در صدد پاسخگویی به این پرسشهای اساسی است که چرا دولت در دوره پهلوی اول ساختاری متفاوت از دوره قاجار پیدا کرد. چه عوامل ساختاری ترتیب نهادی دولت را دگرگون کرد و آن را به سمت ساختاری جدید (دولت مطلقه مدرن) حرکت داد. علت این دگرگونی ساختاری چه و سازوکار آن چگونه بود. در این مقاله، برای پاسخگویی به پرسشهای یاد شده با استناد به ادبیات مربوط به دولت مدرن و با قرار دادن دولت مدرن در مقابل امپراتوری ایده‌آل، گونهای از دولت مدرن ارائه میشود. پس از آن، با اتخاذ رویکردی ساختاری ظهور دولت مدرن در ایران در پرتو تحولات ساختاری ناشی از ادغام ایران در نظام جهانی در دوره قاجار، تبیین می شود. نتایج نشان می دهد که ادغام ایران در نظام جهانی در دوره قاجار فشار ساختاری در جهت نوسازی دولت وارد میکرد. اما به دلیل ناتوانی قاجارها در نوسازی، انقلاب مشروطه به وقوع پیوست. از این نظر انقلاب مشروطه سرآغاز شکلگیری دولت مدرن در جامعه ایران بود. از آنجا که دولتهای مدرن عموماً در قالب دولتهای مطلقه ظهور مییابند و با گسترش توان نظامی و اداری دولت، بنیادهای دولت مدرن را پیریزی میکنند، دولت مشروطه به دلیل فقدان توان نظامی و اداری لازم شکست خورد. ناکامی دولت یاد شده منجر به بروز هرج و مرج در سالهای بعد شد که اتفاقاً زمینه اجتماعی به قدرت رسیدن رضاخان را با حمایت انگلستان، که قدرتی کانونی در نظام جهانی بود، فراهم ساخت. دولت جدید با اتخاذ سیاستها و اقداماتی سعی در مدرنسازی دولت کرد؛ اقداماتی که قدرت و توان نظامی دولت را افزایش می داد؛ حکام محلی و سایر منابع اقتدار را که در ساخت شبه امپراتوری دولت قاجار میان قدرت مرکزی و توده مردم واسطه و حایل بودند از میان برمی داشت؛ منجر به بروز توسعه حاکمیت و بلامنازع شدن قدرت دولت در قلمرو سرزمینی ایران می شد؛ واحدهای اجتماعی را به هم مرتبط می ساخت و نوعی یکپارچگی در سطوح مختلف جامعه بهوجود می آورد؛ چارچوب ایرانی بودن را مشخص و نوعی هویت همگون و همسان در جامعه ایرانی ایجاد می کرد. با چنین اقداماتی ساختار دولت از دولت قبل متمایز و زمینه برای شکل گیری دولت مطلقه مدرن فراهم شد. شرایط ساختاری جامعه ایران نیز چنین فرآیندی را امکان پذیر میساخت.

کلمات کلیدی:

دولت مدرن، دوره پهلوی اول، تبیین ساختاری، همگون سازی هویتی، مطالعه تاریخی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1190216>

